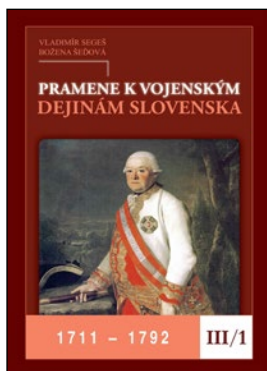

Pramene k vojenským dejinám Slovenska III/1, 1711-1792. Eds. Vladimír Segeš, Božena Šeďová. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2019. 243 s. ISBN 978-80-89523-56-6.

Vojenské dejiny už tradične priťahujú široký okruh záujemcov nielen spomedzi odborníkov, ale tiež z radov širokej verejnosti. Celkom prirodzene tak aj ďalšia publikácia vydaná pracovníkmi Vojenského historického ústavu, usilujúca sa o sprístupnenie slovacikálnych militárií, vzbudila zaslúženú pozornosť. Skúsení editori doc. V. Segeš a Mgr. B. Šeďová zvolili aj v tomto prípade už osvedčený postup, keď pokračovali v logickom, chronologickom slede od najstarších čias (I. zväzok ponúkajúci informácie do konca 10. storočia) až do roku 1945. V prípade časti *Pramene k vojenským dejinám Slovenska III/1* ide o mimoriadne zaujímavé obdobie slovenských i stredoeurópskych dejín, označované

tiež ako storočie dynastických vojen ohraničené rokmi 1711 – 1792.

V úvodnej časti predstavili zostavovatelia základný prehľad historického vývoja územia Slovenska i strednej Európy v rámci sledovaného obdobia, samozrejme s dôrazom na vojenskú oblasť. Zaradili tu aj informácie o etablovaní stálych armád, ich organizácii, z toho vyplývajúcich zmien v stratégii a taktike, no v neposlednom rade tiež údaje o zapojení armád habsburskej monarchie do viacerých vojenských konfliktov.

Jadro publikácie však tvorí viac ako päť desiatok dokumentov približujúcich rôzne oblasti spojené s armádou, vojnou či osudmi jednotlivých vojakov rôznej úrovne. Každý z materiálov uviedli zostavovatelia stručnou poznámkou, umožňujúcou lepšie pochopiť súvislosti, v ktorých vznikali. K zaujímavým dokumentom aspoň z nášho pohľadu patria v tomto smere rozpisy porcií, ktoré pre rok 1713 žiadal Generálny vojenský komisariát od uhorských stolíc a slobodných kráľovských miest. Zohľadnené boli pritom nielen straty spôsobené predošlými vojnovými udalosťami, ale aj morovými epidémiami. Zostavovatelia zaradili aj celý rad ďalších aktuálnych dokumentov odzrkadľujúcich situáciu aj na území dnešného Slovenska. K nim patrí tiež zákonný článok prijatý uhorským snemom roku 1715, upravujúci podmienky

a spôsoby realizácie amnestie pre povstalcov v období po Satmárskom mieri. Do tejto kategórie dokumentov možno zaradiť aj podklady k prvému vojenskému mapovaniu, ktoré sa realizovalo v rokoch 1782 – 1785. Jeho podklady a výsledky približuje niekoľko ukážok opisov rôznych miest na území dnešného Slovenska (Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Komárno, Levoča atď.). K teoretickým podkladom a prácam patria *Vojenské články a prísaha podľa najnovšieho reglementu* (1786). V rámci nich boli na základe vypracovania poľným maršalom F. M. Lacym zreteľne viditeľné zmeny, ktorými prechádzala rakúska armáda v rámci celkovej modernizácie počas 80. rokov 18. storočia. Zostavovatelia vybrali iba časť z rozsiahlejšieho dokumentu obsahujúceho ustanovenia, ktoré mali dodržiavať vojaci, spôsob a formu prísahy, kde bol kladený dôraz na zbožnosť a vernosť panovníkovi.

Predložený výber však obsahuje aj dokumenty, ktoré sa viažu ku konkrétnym osobnostiam. K tým známejším možno zaradiť J. Otlíka, J. Jánošíka, A. Hadika či F. Nádašdyho. K tým menej známym postavám zo slovenských dejín, alebo materiálom zachytávajúcím väčší počet osôb patrí napríklad list richtára a obyvateľov Senice (1732), výsluchy poddaných pomáhajúcich dezertérom (1773), list poddaných z Ostrej Lúky (1779) a pod. V závere publikácie sa nachádza viacero užitočných pomôcok a doplnkov, ktoré umožňujú aj odborne menej zdatným čitateľom dobrú orientáciu v jednotlivých dokumentoch. V prvom rade je to stručný chronologický prehľad najdôležitejších udalostí v sledovanom období. Nasleduje zoznam panovníkov, uhorských hodnostárov a pápežov, rovnako ako aj z vojenského hľadiska dôležitý prehľad hodnostných stupňov v rakúskej armáde. Zlepšeniu pochopenia jednotlivých textov navyše slúži aj aktuálny prehľad doplňujúcich poznámok zaradený za každý z prezentovaných dokumentov.

Další zväzok edície *Pramene k vojenským dejinám Slovenska* je venovaný obdobiu, ktoré je na jednej strane mimoriadne zaujímavé, na druhej strane sa však teší pozornosti relatívne menšieho počtu historikov. Jazyková náročnosť, zložitosť obdobia i náročnejšia dostupnosť či stav archívnych materiálov sú iba niektoré z limitujúcich faktorov. I preto je potrebné oceniť snahu zostavovateľov priblížiť čitateľom nové a zaujímavé dokumenty, ktoré umožňujú doplniť stále málo známe miesta slovenských a stredoeurópskych dejín.

Patrik Derfiňák